

मे. योगेश्वरी शुगर इंडस्ट्रिज प्रा.लि. लक्ष्मीनगर लिंबा ता. पाथरी जि. परभणी, महाराष्ट्र यांनी गट क्र. ६०, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५ आणि ६६, गाव लिंबा ता. पाथरी जि. परभणी येथे प्रस्तावित केलेल्या ११० कि.लि.प्र.दि.मळी/ऊसाचा रस/धान्य यावर आधारित असवनी या प्रस्तावित प्रकल्पा संदर्भात पर्यावरण विषयक जाहिर लोक सुनावणीचे इतिवृत्त.

मे. योगेश्वरी शुगर इंडस्ट्रिज प्रा.लि., लक्ष्मीनगर, लिंबा, ता. पाथरी जि. परभणी, महाराष्ट्र यांनी गट क्र. ६०, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५ आणि ६६ गाव लिंबा ता. पाथरी जि. परभणी येथे प्रस्तावित केलेल्या ११० कि.लि.प्र.दि. मळी/ऊसाचा रस/धान्य यावर आधारित असवनी या प्रस्तावित प्रकल्प संदर्भात दि. ३०/०८/२०२२ रोजी सकाळी ११.०० वा. प्रकल्प स्थळ, मे. योगेश्वरी शुगर इंडस्ट्रिज प्रा.लि., लक्ष्मीनगर, लिंबा, ता. पाथरी जि. परभणी महाराष्ट्र येथे पर्यावरण विषयक जाहिर लोक सुनावणी घेण्यात आली होती.

जाहिर लोक सुनावणीसाठी खालील समिती सदस्य उपस्थित होते.

१. श्री महेश वडदकर

अतिरिक्त जिल्हादंडाधिकारी, परभणी जि. परभणी

अध्यक्ष

२. श्री. श्रीपाद कुलकर्णी

उप- प्रादेशिक अधिकारी, म.प्र.नि. मंडळ, परभणी

समन्वयक

जाहिर लोक सुनावणीसाठी उपस्थित असलेल्या सदस्य आणि सार्वजनिक सहभागींची यादी येथे जोडली आहे. श्री. श्रीपाद कुलकर्णी, उप-प्रादेशिक अधिकारी म.प्र.नि. मंडळ, परभणी तथा पर्यावरण विषयक जाहिर लोकसुनावणी समितीचे समन्वयक यांनी उपस्थितांचे स्वागत केले आणि अतिरिक्त जिल्हादंडाधिकारी, परभणी तथा पर्यावरण विषयक जाहिर लोक सुनावणी समितीचे अध्यक्ष यांच्या परवानगीने पर्यावरण विषयक जाहिर लोक सुनावणीचे कामकाज सुरु करत त्यांनी सांगितले की आज दिनांक ३०/०८/२०२२ रोजी आपण सर्व परभणी जिल्हयातील पाथरी तालुका येथील मे. योगेश्वरी शुगर इंडस्ट्रिज प्रा.लि., लक्ष्मीनगर, लिंबा, ता. पाथरी जि. परभणी, महाराष्ट्र यांनी गट क्र. ६०, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५ आणि ६६ गाव लिंबा ता. पाथरी जि. परभणी येथे प्रस्तावित केलेल्या ११० किलोलिटर प्रति दिन क्षमतेची मळी/ऊसाचा रस/धान्य यावर आधारित असवनी या प्रस्तावित प्रकल्पाच्या उभारणी संदर्भातील पर्यावरण विषयक जाहिर लोक सुनावणीसाठी येथे जमलेले आहोत. त्यांनी सांगितले की, प्रस्तावित जाहिर लोक सुनावणीसाठी समिती गठीत करण्यासंबंधीचे आदेश मा. सदस्य सचिव,

महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळ यांच्याकडून दिनांक १२/०८/२०२२ च्या पत्रान्वये प्राप्त झालेले आहेत.

त्यांनी पर्यावरण विषयक जाहिर लोकसुनावणीचा हेतु विषद केला आणि पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार अधिसूचना क्र. एस.ओ.१५३३ दि. १४ सप्टेंबर, २००६ आणि सुधारीत अधिसूचना क्र. एस.ओ. ३०६७ (ई) दि. ०१/१२/२००९ यातील तरतुदी आणि जाहिर लोक सुनावणी घेण्यासाठीचा अर्ज प्राप्त झाल्यापासून ते म.प्र.नि. मंडळाने दि. २३/०७/२०२२ च्या दैनिक सकाळ (मराठी) आणि दैनिक टाईम्स ऑफ इंडिया या वर्तमान पत्रांमध्ये दिलेल्या नोटीस पर्यंतचा जनसुनावणीच्या प्रक्रीयेचा सारांश स्पष्ट करून भारत सरकार तर्फे पर्यावरण विषयक मंजूरी घेण्यासाठी अवलंबविण्यात येणारी पध्दत कथन केली त्यानुसार पर्यावरणे विषयक जाहिर लोक सुनावणी ३०/०८/२०२२ रोजी सकाळी ११.०० वाजता आयोजित करण्यात आलेली आहे आणि त्याबाबत नागरीकांना जाहिरातीद्वारे अवगत करण्यात आले आहे व त्यानुसार जाहिर लोक सुनावणी संबंधीची कागदपत्रे जसे पर्यावरण व्यवस्थापन अहवाल, प्रकल्पाचा कार्यकारी सारांश इ. जिल्हाधिकारी कार्यालय, परभणी प्रोदेशिक कार्यालय म.प्र.नि.म. औरंगाबाद उप-प्रादेशिक कार्यालय, केंद्रीय पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, नागपूर, ग्रामपंचायत कार्यालय लिंबा, तहसील कार्यालय, पाथरी येथे नागरिकांच्या अभ्यासासाठी ठेवण्यात आले होते. तसेच सदर कागदपत्रे म.प्र.नि. मंडळाच्या संकेतस्थळावर देखील उपलब्ध करून देण्यात आले होते आणि लोकांना त्याच्या पर्यावरणासंबंधी सुचना विचार, टिपणी तसेच आक्षेप जाहिरात प्रसिध्द झाल्यापासून ३० दिवसात उप-प्रादेशिक कार्यालय, म.प्र.नि. मंडळ, परभणी येथे इ-मेलद्वारे अथवा लिखित स्वरूपात नोंदविण्यासाठी जाहिरातीद्वारे विनंती करण्यात आली होती. सदर विनंतीच्या अनुषंगाने NGOs जसे की, श्री रंगाराव कोथाकोंडा, सेव्ह अर्थ मेट्रो अर्बन अँड रुरल डेव्हलपमेंट सोसायटी, सरूर नगर, जि. रंगारेड्डी, तेलंगना, श्री. अक्कालईया दोती, प्रगती एनव्हायर्नमेंटल सोसायटी, कुरुमपल्ली, जि. नलगोंडा, तेलंगना, सुनंदा रेड्डी, धरित्री पर्यावरण परिक्षण संस्था, शिवाजी नगर, जि. नलगोंडा तेलंगना, श्री. एच. मधुबाबु, रुरल, एनव्हायर्नमेंट एज्युकेशन अँड हेल्थ अवेअरनेस सोसायटी (REEHAS) हैद्राबाद आणि श्री. एस. व्यंकटरेड्डी, फ्रेण्डस ऑफ द अर्थ सोशिएल सर्व्हिसेस, जि. नलगोंडा, तेलंगना यांच्या सुचना ईमेलद्वारे अनुक्रमे २५/०८/२०२२, २९/०८/२०२२ आणि ३०/०८/२०२२ ला प्राप्त झाल्या आहेत. त्या जाहिर लोकसुनावणी समितीचे अध्यक्ष यांच्याकडे सादर केल्या जातील आणि सर्व सुचनांची दखल सदर जाहिर लोक सुनावणी मध्ये घेतली जात आहे.

उप प्रादेशिक अधिकारी यांनी सर्व उपस्थितीतांना विनंती केली की जर कुणाला पर्यावरणाविषयी काही सुचना, विचार, आक्षेप असतील तर ते मे. योगेश्वरी शुगर इंडस्ट्रीज प्रा.लि., लक्ष्मीनगर, लिंबा, ता. पाथरी जि. परभणी, या उद्योगाच्या ११० किलो लिटर प्रति दिन क्षमतेच्या मळी/ऊसाचा रस/धान्य यावर आधारीत आसवनी प्रकल्प उभारणासाठीच्या आजच्या जाहिर लोक सुनावणी दरम्यान व्यक्त करू शकतात. त्यांनी अशी सुध्दा विनंती केले की, फक्त पर्यावरणाशी संबंधीतच प्रश्न विचारावेत जेणे करुन त्याचे योग्य प्रकारे उत्तर दिली जातील आणि त्यांची नोंद होऊ शकेल. सदर प्रश्न आणि त्यांची उत्तरे जाहिर लोक सुनावणीच्या इतिवृत्तामध्ये समाविष्ट केले जातील आणि सदर अहवाल पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, दिल्ली येथे पुढील कार्यवाही आणि पर्यावरण विषयक मंजूरीसाठी सादर करण्यात येईल. त्यानंतर त्यांनी जाहिर लोक सुनावणीचे अध्यक्ष यांच्या परवानगीने प्रकल्प प्रवर्तक/प्रकल्पाचे तांत्रिक सल्लागार यांना मे. योगेश्वरी शुगर इंडस्ट्रीज प्रा.लि. या उद्योगाच्या ११० किलो लिटर प्रति दिन क्षमतेच्या मळी/ऊसाचा रस/धान्य यावर आधारीत आसवनी प्रकल्पा संदर्भातील जाहिर लोक सुनावणीच्या अनुषंगाने तांत्रिक, पर्यावरण विषयक मुद्द्यांवर सादरीकरण सुरु करण्यास विनंती केली.

त्यानंतर, डॉ. संग्राम घुगरे, तांत्रिक सल्लागार (सी.एम.डी.) मे. इक्विनॉक्स, एनव्हायर्नमेंट प्रा.लि. कोल्हापूर, यांनी प्रस्तावित प्रकल्पाचे सादरीकरण केले, ज्यामध्ये प्रकल्पाच्या तपशिल, प्रदुषण, पर्यावरणीय व्यवस्थापन योजना, नियंत्रण व उपाय यांचा समावेश आहे. सदर सादरीकरण हे तांत्रिक स्वरूपाचे असुन त्यामध्ये कुणाला काही शंका असतील तर ते विचारू शकतात एमओईएफ अधिसुचना, २००९ नुसार जाहिर लोकसुनावणी कारखान्याच्या कार्यस्थळावर घेणे बंधनकारक आहे, म्हणून आपण सर्वजन सदर लोक सुनावणीसाठी मे. योगेश्वरी शुगर इंडस्ट्रीज प्रा.लि. च्या आवारात जमलेले आहोत असे त्यांनी सांगितले. त्यानंतर त्यांनी कारखान्याची पार्श्वभूमी विषद केली आणि सांगितले की, आपण सर्व लोक सदर कारखान्याच्या आजूबाजूच्या परिसरातील रहिवाशी आहात कारखाना आपल्याला नविन नाही, लोकांना कारखान्याची माहिती आहे. पुढे त्यांनी सांगितले की, कारखाना सन २००२ साली सुरु झाला होता परंतु त्या नंतर तो काही काळासाठी बंद होता व पुढे तो एका नविन व्यवस्थापनाने सन २०१८ साली ताब्यात घेतला आहे आणि सध्याच्या व्यवस्थानाचे संचालक, अध्यक्ष यांची पुढे महत्वाकांक्षी प्रकल्प करण्याची योजना आहे. काही वेळापुर्वीच त्यांनी प्रकल्पाच्या संचालकांसोबत तंत्रज्ञान, खर्च/किंमत, कार्य क्षमता याबाबत चर्चा केली आहे आणि वेगवेगळे प्रकल्प जोडून एक उत्कृष्ट प्रकल्प उभारला जाईल जेणे करुन संपूर्ण गाव/मराठवाडयातच नाही तर

महाराष्ट्रभर एक पथदर्शी प्रकल्प म्हणून चांगला संदेश पोहचेल. सदर कारखान्याची क्षमता १२५० टी.सी.डी. आहे व ती टप्या-टप्याने पुढे जाईल. भारत सरकारने देशाला इथेनॉल निर्मिती करीता आवाहन केले आहे, कारण आपल्या सर्वांना माहित आहे की, परदेशातून पेट्रोल आयात करण्यासाठी मोठया प्रमाणावर परकीय चलन खर्च केले जाते आणि म्हणून पेट्रोलसाठी जो काही पर्याय आहे त्यासाठी अभ्यास करण्यात आला त्यात असे आढळून आले की, इथेनॉल (इथीलअल्कोहोल) हे पेट्रोल मध्ये मिसळून वापरण्यात येवू शकते किंवा पेट्रोलला पर्याय म्हणून वापरता येवू शकेल. आज ब्राझिल सारखे देश आणि काही युरोपियन देश थेट इथेनॉलवर चालणारी वाहने वापरतात, परंतु असे तंत्रज्ञान आपल्या या विशाल देशामध्ये एकाच वेळी तात्काळ बदलल्या जाणार नाही म्हणून आपण ते हळूहळू मिसळत आहोत त्याअनुषंगाने २० टक्के पर्यंत पेट्रोलमध्ये इथेनॉलचे मिश्रण सन २०३० पर्यंत अपेक्षित आहे. त्यांनी पुढे सांगितले की, पुर्वी ऊस उत्पादन करणे, साखर तयार करणे, साखर विकणे व दराची वाट पाहणे अशी पध्दत होती आणि अशा समस्यांना तोंड द्यावे लागत होते. नंतर शासनाने उसापासून इथेनॉल निर्मितीसाठी एक मॉडेल तयार केले आणि इथेनॉल पासून जे काही तयार होईल त्याला चांगले दर मिळतील. उसापासून खत तयार केले जाईल, अतिरिक्त झालेला ऊस पुर्णपणे वापरण्यात येईल व त्यामुळे देश स्वयंपूर्ण/आत्मनिर्भर होण्यास मदत होईल आणि म्हणून, प्रकल्पसंचालकाने आसवणी प्रकल्प उभारण्याचे ठरवले. एका उत्कृष्ट प्रकल्पाची योजना व पायाभरणी याठिकाणी प्रकल्प स्थळावर सुरु होत आहे, याचा त्यांना आनंद आहे.

डॉ. घुगरे यांनी प्रकल्प स्थळाचा नकाशा दाखवला आणि सांगितले की, १९.९५ म्हणजे साधारणतः २० हेक्टर एवढी जमीन आसवणी प्रकल्पासाठी उपलब्ध करून दिल्या जाईल पर्यावरण मंत्रालयाने काही विशिष्ट मानके जारी केलेले आहेत जसे की, एकुण भुखंड क्षेत्राच्या ३३ टक्के क्षेत्रावर हरितपट्टा विकसित केला पाहिजे त्या अंतर्गत विशिष्ट प्रकारच्या झाडांची लागवड केली जावी. सध्या येथे जास्त झाडे नाहीत व सदर प्रकल्पामध्ये एकुण क्षेत्राच्या फक्त ५ टक्के हरित पट्टा उपलब्ध आहे. २८ टक्के क्षेत्रावर अतिरिक्त हरितपट्टा विकसित करून, ३३ टक्के किमान मानक आहे ते पूर्ण केले जाईल, परंतु ४० टक्के क्षेत्रावर हरितपट्टा विकसित करण्याची त्यांची योजना आहे व ती टप्या-टप्याने दोन तीन वर्षात पूर्ण केली जाईल. कारखान्याच्या विविध घटकांना लागणारे क्षेत्र जसे की, आसवणी, इथेनॉल साठवण, कच्चा माल प्रक्रिया, गोदाम इ. आणि अशा प्रकारे एकुण प्रकल्पाचा विचार केला तर फक्त आसवणी प्रकल्पाचा खर्च साधारण रु. ५५ कोटी ते ५५.५० कोटी असेल आणि कारखान्याचा उभारणीचा खर्च रु. १५०.०० कोटी आहे, म्हणजे प्रकल्पातील एकूण गुंतवणुक साधारणतः रु. २०५.०० कोटी असेल. साखर

कारखाना जास्तीत जास्त सहा महिने, म्हणजे १८० दिवस चालतो, परंतु सुरु होणारी आसवनी वर्षभर चालविल्या जाईल, त्यासाठी त्यांनी विषद केले की, आसवनी चालवतांना, गळीत हंगामा दरम्यान उसाच्या मळीपासून इथेनॉल किंवा अल्कोहोल तयार केले जात होते, परंतु आता अल्कोहोल तयार करण्यासाठी ऊसाचा रस, मळी आणि खराब धान्य म्हणजे मका, तांदुळ, इत्यादीचा वापर केला जातो. जो अल्कोहोलसाठी फायदा आहे आणि एकुणच प्रकल्पाचा विचार केला तर, खराब कच्चा माल म्हणजे धान्य व साखर कारखान्याचे उप-उत्पादने, म्हणजे मळी, रस यांपासून इथेनॉल उत्पादित केल्या जाऊ शकते, तसेच सदर प्रकल्प साधारणतः ४५० ते ५०० लोकांना नविन रोजगार प्रदान करेल.

याअगोदर सांगितल्याप्रमाणे, सदर प्रकल्पापासून अल्कोहोल व्यतिरिक्त काही विशिष्ट उप-उत्पादने देखील उत्पादित केले जातात, जसे उसगाळपा दरम्यान साखर कारखान्यापासून १० ते १३ टक्के पुनर्प्राप्ती (रीकव्हरी) असलेली साखर, ४ टक्के प्रेस-मड ४ टक्के मळी आणि साधारणतः ३० टक्के बॅग्स (भुसा/चिपाट) मिळतात जे सर्वसाधारण मानके आहेत. हा कृषीमालावर आधारित उद्योग असल्यामुळे एकही पदार्थ निरुपयोगी किंवा खराब नाही. ऊसापासून बॅग्स तयार होता जो बॉयलर मध्ये जाळला जातो व बॉयलर पासून वाफ व वीज तयार होते. तयार होणारी मळी आसवनी मध्ये कच्चा माल म्हणून वापरली जाईल. प्रेस मड जो तयार होईल तो कारखाना परिसरात खत म्हणून दिला जाईल आणि साखर थेट विक्री केली जाते. जेव्हा आसवनी प्रकल्प उभारल्या जाईल तेव्हा आसवनीचे उत्पादन जसे रेक्टिफाईड स्पिरिट उत्पादित होईल.

डॉ. घुंगरे यांनी सांगितले की, कोरोना काळात लोकांचे आर्थिक नुकसान झाले, काही लोकांचा मृत्यू झाला, परंतु एक संधी पुढे आली की, टाळेबंदी एप्रिल-२०२० ला लावण्यात आली होती आणि सहा महिन्यांच्या काळात फार वाईट अवस्था होती, कोरोना काय आहे आणि त्याला कसे हाताळावे हे लोकांना समजत नव्हते आणि मग एक बाब समोर आली की सॅनिटायझर, मास्क वापरावे तसेच सामाजिक अंतर राखले जावे. सॅनिटायझर हे आल्कोहोल असते. इथिल आल्कोहोल, ग्लिसरीन आणि अन्य पदार्थ मिसळून सॅनिटायझर तयार केले जाते, त्यांनी सांगितले की केंद्र सरकार ने सर्व आल्कोहोल साठ्यांचा अभ्यास केला व सॅनिटायझर निर्मितीसाठी सरल परवानगी मंजूर केली. त्यावेळेस सर्व साखर कारखाने ज्यांच्याकडे आसवनी प्रकल्प आहे त्यांनी सॅनिटायझर निर्मिती केली व ते नाममात्र किंमतीवर वितरित केले. अशा प्रकारे आपण एक पाऊल पुढे टाकू आणि इथेनॉल मुळे देशाची प्रगती होईल व काही काळानंतर कारखान्याला सुध्दा फायदा होईल.

त्यानंतर डॉ. घुगरे यांनी मळीवर आधारीत आसवनी प्रकल्पाची उत्पादन प्रक्रिया दाखवणारा तक्ता दाखविला आणि सांगितले की, आसवनी मध्ये मळी वापरली जाते. मळी म्हणजे तांबडा रंग असलेला घट्ट पदार्थ, ज्यामध्ये साखर असते. नंतर त्यात पाणी मिसळविले जाते आणि बासुंदी किंवा दुधासारख्या द्रवरूपात रूपांतरीत केले जाते आणि नंतर किण्वन प्रक्रियेसाठी फरमंटर मध्ये यीस्ट मिसळविले जाते आणि यीस्ट मिसळविल्यानंतर ३० ते ३२ तासानंतर आल्कोहोल तयार होते. त्यानंतर, सदर आल्कोहोल उर्ध्वपतनासाठी पाठवले जाते जेथे उंच टॉवर असतो, ज्यामध्ये टॉवरच्या वरच्या स्तरावरून आल्कोहोल ओतल्या जाते आणि आल्कोहोलची वाफ तयार होते. नंतर सदर वाफ थंड करून आल्कोहोल वेगळे केले जाते, ही एक तांत्रिक प्रक्रिया आहे. त्यानंतर १ लिटर अल्कोहोलच्या निर्मितीमधून जास्तीत जास्त ८ लिटर सांडपाणी (स्पेंटवॉश) निर्माण होते, जो एक महत्वाचा मुद्दा आहे. म्हणजे, ११० किलोलीटर अल्कोहोलपासून साधारणतः ८८० किलोलीटर स्पेंटवॉश निर्माण होईल. सदर स्पेंटवॉश नैसर्गिकरित्या प्रदुषणकारी स्वरूपाचा आहे. पूर्वी स्पेंटवॉशचे कंपोस्टिंग केले जात होते ज्यामध्ये मोठ्या जागेत स्पेंटवॉश मध्ये प्रेसमड मिसळवून कंपोस्ट तयार होण्यासाठी ८ आठवड्यांचा कालावधी लागत होता. परंतु आता असे तंत्रज्ञान उपलब्ध आहे की, विशिष्ट प्रकारच्या बॉयलर मध्ये स्पेंटवॉश जाळविल्या जाते, ज्यामुळे ८ आठवड्याऐवजी फक्त ८ तास लागतात. दुसरे तंत्रज्ञान देखील उपलब्ध करून दिले आहे ज्यामध्ये स्पेंट वाश वाळवला जातो. यात १२ टक्के घन पदार्थ आणि इतर सेंद्रीय पदार्थ असतात, ४०, ५०, ६० टक्के पर्यंत स्पेंटवॉश वाळवल्यानंतर स्पेंटवॉश मधून पाणी वेगळे केले जाते आणि त्याचा पुनर्वापर केला जातो. म्हणजे प्रतिलीटर अल्कोहोल च्या ८ लिटर स्पेंटवॉशमधून ६ लिटर पाणी काढून घेतल्या जाईल व त्याचा आसवनी मध्ये पुनर्वापर केला जाईल त्यामुळे बाहेरून पाणी घेण्याची गरज नाही, नंतर संहत स्पेंटवॉश पुढे विशिष्ट प्रकारच्या ड्रायर मध्ये घेतल्या जाते जेथे स्पेंटवॉशचे पावडर मध्ये रूपांतर केले जाते जे भरपूर नायट्रोजन, फॉस्फरस व पोटॅशियमयुक्त आहे जे शेतामध्ये खत म्हणून वापरल्या जाऊ शकेल त्याच प्रमाणे राख जाळल्यानंतर तिचे ऑक्साईड मध्ये रूपांतर होते जसे नायट्रोजन ऑक्साईड, पोटॅशियम ऑक्साईड इसवी सन २०२२ मध्ये खते मंत्रालय, भारत सरकार यांनी अधिसूचना जारी केली की खत कारखाने राख विकत घेतील त्यापासून पोटॅश वेगळे करतील आणि नंतर सदर पोटॅश शेत जमीनीला दिल्या जाईल आणि त्यासाठी साधारणतः रु. ३००-३५० ते १००० प्रती टन मिळतील म्हणजे राखेची समस्या सुटेल.

डॉ. घुगरे यांनी विषद केले की, शेतातून ऊस कारखान्यात घेतला जातो, ऊसापासून साखर तयार होते, या प्रक्रियेमध्ये प्रेस मड, बगॅस तयार होतो आणि बगॅस

पासुन वीज निर्माण होते. स्पेंटवॉश इन्सिनरेशन बॉयलरला दिले जाते या पध्दतीमध्ये बाहेरुन कोणतेही रसायन अथवा घातक रसायने वापरले जात नाही आणि रासायनिक प्रकल्पामधे अपघात होतात तशा कोणत्याही अपघाताची शक्यता नाही.

त्यांनी पुढे ऊसाच्या रसावर आधारीत आसवनी प्रकारची उत्पादन प्रक्रिया विषद केली. या प्रक्रियेमध्ये पुनर्प्राप्ती (रिकव्हरी) जस्त असते म्हणजे १ टन ऊसाच्या रसापासुन ७० लिटर अल्कोहोल तयार होते. रस/धान्य पासुन तयार केलेल्या अल्कोहोल आणि इथेनॉलचे दर सुध्दा चांगले आहेत. ऊसाच्या रसाच्या अल्कोहोल पासुन स्पेंटवॉश निर्मितीचे प्रमाण फार कमी आहे, म्हणजे ४ लिटर प्रति लिटर अल्कोहोल. (मळीपासुनच्या अल्कोहोलसाठी ८ लिटर स्पेंटवॉश निर्माण होते) आणि ऊसाच्या रसाच्या प्रक्रियेमध्ये प्रति लिटर अल्कोहोल साठी एक थेंब देखील पाणी लागत नाही, म्हणजे हा फायदेशीर प्रकल्प आहे आणि तो वर्षभरात १८० दिवस चालतो.

तिसरा पर्याय विषद करतांना त्यांनी सांगितले की, मका, तांदुळ, ज्वारी, बाजरी हे पिक हे तिन महिन्याचे पिक आहे व त्यासाठी नऊ ते दहा महिने वाट पाहण्याची गरज नाही आणि ऊसाच्या एका पिकाच्या काळात मक्याचे तीन पिके घेतल्या जावू शकतात मक्याची समस्या ही आहे की, ते जनावरांना खाण्यासाठी दिले जाते किंवा दलालामार्फत त्याची खरेदी केली जाते व ते बाहेर देशात विकतात त्यामुळे त्याचा फायदा केवळ दलालांना मिळतो. म्हणून जर धान्यावर आधारीत अल्कोहोल निर्मिती सुध्दा केली तर धान्यापासुन पिठ तयार होईल नंतर त्यात पाणी, एन्झाईम व स्टिम मिसळविल्या जाते आणि त्याचे ग्लुकोज/सुक्रोज मध्ये रुपांतर केले जाते आणि त्यानंतर ते किण्वणासाठी पाठविले जाते. या प्रक्रियेमध्ये तंतुमय गाळ निर्माण होतो, त्यापासुन जनावरासाठी चांगले खाद्य तयार केले जाते. ज्या मध्ये साधारणतः ३५ ते ३८ टक्के पोर्टीनचा समावेश असतो त्यामुळे जनावरांच्या दुध उत्पादनामध्ये साधारणतः २० ते २५ टक्के ची वाढ झाल्याचे आढळुन आलेले आहे हे एक उप-उत्पादन आहे ज्यासाठी लोकांनी ते विकत घेण्यासाठी अनुदान दिलेले आहे. धान्यापासुनचे अल्कोहोल फार चांगले आहे आणि जर ते औद्योगिक म्हणून विकण्याचे ठरवले तर त्यांना प्रतिलिटर रु. १० ते १५/- जास्तीचे मिळतात. अशा प्रकारे प्रकल्प संचालक एकामध्ये तिन (थ्रीइनवन) असा प्रकल्प हाती घेतलेला आहे.

त्यांनी पाणी वापराविषयी विषद केले की, आसवनी प्रकल्पाच्या प्रक्रियेसाठी लागणाऱ्या पाण्याकरीता सदर प्रकल्पातुन जास्तीत जास्त प्रमाणावर पाण्याचा पुनर्वापर केला जाईल व ज्याद्वारे साधारणतः ९९ ते १०० टक्के पाण्याचा पुनर्वापर होतो अशा पाण्याच्या पुनर्वापराविषयीच्या चांगल्या तंत्रज्ञानावर आधारीत मान्यताप्राप्त मॉडेल चा तपशील विषद केला आणि सांगितले की, अशा मॉडेलवर विचार केल्यानंतर देशामध्ये

पुष्कळ पर्यावरण अनुमती दिलेले आहेत आणि सदर प्रकल्पामध्ये ते मॉडल पाण्याच्या पुनर्ववापरामुळे कारखान्यासाठी पाणी विकत घेणे आवश्यक नाही गोदावरी नदी कारखान्या शेजारील भागातून वाहते आणि पाणी मोठयाप्रमाणावर उपलब्ध आहे आणि सदर पाणी पिण्यासाठी शेतीसाठी, व औद्योगिकगक उद्देशासाठी वापरण्याची त्यांकडे परवानगी आहे. प्रस्तावित प्रकल्प साधारणतः ९० टक्के पाण्याचा पुनर्वापर करेल, त्यांनी पाण्याविषयी विविध प्रकल्पांचा तपशील दाखविला आणि सांगितले की ते साखर प्रकल्पामध्ये हाय-टेक प्रक्रिया प्रणाली वापरतील.

डॉ. घुगरे यांनी विषद केले की, कारखान्याकडे बॉयलर असते ज्यामुळे हवा प्रदुषण होते. साखर कारखान्याकडे अधीच एक ४० टन क्षमतेचा बॉयलर आहे त्यासाठी इंधन म्हणून बॅग्स वापरले जाते आणि प्रस्तावित आसवणी प्रकल्पामध्ये २० टन क्षमतेचा इन्सिनरेशन बॉयलर वापरणार आहेत. हवा प्रदुषण नियंत्रणासाठी दोन पध्दती आहेत, एक वेट स्क्रबर आणि इएसपी. साखर कारखान्याकडे निर्माण होणाऱ्या राखेचे नियंत्रण करण्यासाठी वेट स्क्रबर आहे जी जुनी प्रणाली आहे. प्रस्तावित आसवणी प्रकल्पासाठी नविन प्रणाली इलेक्ट्रोस्टॉलिक प्रोसिपिटेस्टर लावण्यात येणार आहे सदर इएसपी ची कार्यक्षमता ९९.९९ टक्के आहे. सदर हवा प्रदुषण नियंत्रण प्रणाली यांना ऑनलाईन मॉनिटरिंग सिस्टिम बसविण्यात येईल त्यावर व्यवस्थापन आणि प्रदुषण नियंत्रण मंडळाचे नियंत्रण असेल. त्यांनी पुढे सांगितले की कारखान्यातून घनकचरा जसे की, राख व घातक घनकचरा वेस्टऑइल निर्माण होईल आणि ते अधिकृत रिसायक्लरला दिले जाईल. ध्वनी प्रदुषण नियंत्रणासाठी बॉयलर, टर्बाईनला ध्वनीनियंत्रक यंत्रणा बसविलेली असेल. हरितपट्टा विकसित केला जाईल.

त्यांनी पुढे आपत्ती व्यवस्थापन प्रणाली विषयी विषद केले आणि सांगितले की आसवणी प्रकल्पामध्ये इथेनॉल साठवण टाकीजवळ अपघात होऊ शकतो, कारण इथेनॉल ज्वालाग्रही पदार्थ आहे आणि ते टाळण्यासाठी त्यांना पेट्रोलियम व विस्फोटक सुरक्षा संघटन विभागकडून आवश्यक ती परवानगी घ्यावी लागते ज्यामध्ये विशिष्ट अटी सहित परवानगी दिली जात त्यामुळे अपघाताचा धोका टाळल्या जातो. बॉयलर मधील उच्च दाबामुळे सुद्धा अपघात होऊ शकतो, त्यासाठी आता नविन तंत्रज्ञान उपलब्ध आहे. त्या मुळे जर बॉयलर चा दाब वाढला तर तो संगणकिय नियंत्रणाच्या माध्यमातून आपोआप थांबविल्या जाईल आणि जोखीम कमी करण्यात येईल.

त्यानंतर डॉ. घुगरे यांनी वर्षाजल संकलन (रेनवाटर हार्वॉस्टिंग) विषयी विषद केले तसेच पर्यावरण व्यवस्थापनाच्या गुंतणुकीविषयी सांगितले की, विद्यमान प्रकल्पामध्ये



पर्यावरण व्यवस्थापनसाठीची गुंतवणुक ही रु. ३.५० कोटी आहे आणि प्रस्तावित प्रकल्पामध्ये त्या साठीची गुंतवणुक ही रु. ४० कोटी असेल.

त्यांनी पुढे सांगितले की, पर्यावरण सललागार मे. इक्वीनॉक्स एनव्हायर्नमेंट (इ) प्रा.लि. पथकाने सदर प्रकल्पक्षेत्राच्या १० कि.मी. त्रिज्येच्या परिसरातील अभ्यास केला आहे आणि ३१४ चौ.कि.मी. परिसरातील माहिती गोळा केली ज्यामध्ये त्यांनी हवा गुणवत्ता, पाणी गुणवत्ता, माती गुणवत्ता ध्वनी पातळी भुपृष्ठजल गुणवत्ता, भूजल गुणवत्ता, इत्यादीची तपासणी केली आणि त्यांचे विश्लेषण केले आहे. त्यांनी हैद्राबाद येथील केंद्रामार्फत भारतीय उपग्रहाद्वारे घेण्यात आलेल्या प्रतिमा दाखविल्या आणि असे सुध्दा सांगितले की, पथकाने पाण्याचे प्रवाह, जमिनीचा स्तर, इ. विषयीचा देखील उपग्रहाच्या सहाय्याने अभ्यास केलेला आहे, व सदर माहिती पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवालात समाविष्ट केली आहे आणि प्रकल्प नसतांना व प्रकल्प असतांना च्या काळातील स्थिती जाणुन माहिती करुन घेण्यासाठी सदर माहितीचा गोषवारा तयार केला त्यांनी सांगितले की जानेवारी २०२१ ते मार्च २०२१ या काळा दरम्यान डाटा गोळा केला होता. प्रकल्प सुरु झाल्यानंतर दर सहा महिन्याला केंद्र शासन आणि प्रदुषण नियंत्रण मंडळ यांना डेटा सादर करणे आवश्यक आहे त्यावेळेला सदर डेटा आणि मानके यांच्यामध्ये तुलना केली जाते. बेसलाईन डाटाचा तपशिल दाखवुन त्यांनी सांगितले की अत्याधुनिक इएसपी आणि ८०-८५ मि. उंचीची चिमणी (स्टॅक) बसविण्यात येईल. ज्यामुळे वायु प्रदुषणांचा प्रभाव कमी राहिल. त्यांनी पुढे सांगितले की गोदावरी नदीतुन पाण्याचे नमुने घेवुन भुपृष्ठ जलाचे निरिक्षण केले त्यात असे आढळुन आले की, भुपृष्ठजलाची गुणवत्ता चांगली आहे. भुजलाचे निरिक्षण करताना जवळपास च्या विहिरीचा अभ्यास केला आणि विहिरीचे पाणी तपासले ते देखील चांगले आहे, तथापी विहिरीच्या पाण्यामध्ये एमपीएन आढळते, म्हणून सदर पाणी निर्जंतुकीकरण केल्याशिवाय पिऊ नये असा सदर भागातील लोकांना इशारा देण्यात आला. सदर परिसरातील मातीचा अभ्यास करण्यात आला आणि असे आढळुन आले की सदर भागातील माती/जमिनी चांगल्या प्रतीच्या आहेत, मातीचा पोत चांगला आहे, सदर मातीसाठी काहीठिकाणी शेंद्रीय खत आणि शेण खत वापरतात. ध्वनीपातळीचे दिवसा व रात्रीच्या वेळी परीक्षण करण्यात आले आणि असे आढळुन आले की, ध्वनी पातळी मर्यादेच्या आत आहे. त्यांनी सांगितले की, पर्यावरणाशास्त्र, जीवशास्त्र तज्ज्ञांनी जैविविधते विषयी अभ्यास केला आणि दोन प्रकारचे पक्षी आढळुन आले. एक त्यांच्या सर्वेक्षणात आढळुन आलेले आणि इतर जे शासन राजपत्राच्या नोंदित (रेकॉर्डमध्ये) आहेत असे. गोदावरी नदीत मासे आढळुन आले. जर प्रदुषण झाले किंवा जर निसर्गाची हानी झाली तर सर्व प्रथम पक्षी आणि मासे इत्यादीवर परिणाम होतो. त्यांनी बेसलाईन टेडा

दाखविला आणि त्याचा निष्कर्ष काढला की पर्यावरणाची सध्याची गुणवत्ता चांगली आहे. अभ्यास आणि सर्वेक्षण करण्यात आले आणि ते इआयए अहवालामध्ये समाविष्ट केले. त्यानंतर सदर इआयए अहवाल केंद्र शासनास सादर करणे आवश्यक आहे तेथे समिती समोर सादरीकरण करावे लागते असे सांगितले.

त्यांनी सर्व सहभागीना विनंती केली की, सदर प्रकल्पाविषयी जर कुणाला काही शंका असतील तर स्वतःचे नाव त्यांच्या गावाचे नाव सांगून प्रश्न विचारू शकतात. त्यानंतर श्रीपाद कुलकर्णी, उप-प्रादेशिक अधिकारी, म.प्र.नि.मंडळ, परभणी तथा लोक सुनावणी समितीचे समन्वयक यांनी उपस्थित सहभागीना त्यांचे स्वतःचे नाव व गावाचे नाव सांगून प्रश्न विचारावेत, सुचना मांडाव्यात अशी विनंती केली.

जाहीर लोक सुनावणी दरम्यान उपस्थित सहभागी आणि समिती सदस्य यांनी सदर प्रकल्पाशी संबंधित काही प्रश्न विचारले आणि प्रकल्प सल्लागार/समिती सदस्य यांनी त्यांचे उत्तर दिले ते खालील प्रमाणे आहेत.

१) श्री गजानन सपाटे, विटा (बु) ता. पाथरी जि. परभणी यांनी बॉयलर साठी वापरण्यात येणारे इंधन आणि वापरण्यात येणारे प्रदुषण नियंत्रण यंत्रणा या विषयी विचारले. डॉ. संग्राम घुगरे प्रकल्प सल्लागार यांनी उत्तर दिले की सादरीकरणात सांगितल्याप्रमाणे, असवनीच्या उभारणी नंतर दोन बॉयलर असतील अस्तित्वात असलेल्या बॉयलरसाठी इंधन म्हणून बॉस वापरले जाईल आणि आसवनी मध्ये स्थापित करण्यात येणाऱ्या नविन बॉयलर मध्ये कंपोस्ट आणि स्पेंटवॉश जाळले जाईल, ज्याला ९९.९ टक्के कार्यक्षमता असलेले इलेक्ट्रोस्टॅटिक प्रेसिपिटेटर बसविण्यात येईल तसेच उंच चिमणी (स्टॅक) बसविण्यात येईल आणि सदर प्रणालीला ऑनलाईन मॉनिटरिंग प्रणाली बसविण्यात येईल त्यामुळे प्रदुषकांच्या सर्व नोंदी मर्यादेच्या आत असतील. तसेच त्यांनी सांगितले की, एमओइएफसीसी च्या अटीनुसार कारखान्याबाहेर एक डिस्प्लेबोर्ड बसविण्यात येईल व त्यावर संपूर्ण डेटा दर्शविण्यात येईल.

२) श्री नामदेवराव मारोतराव जोगदंड, बाबुलतार ता. पाथरी जि. परभणी यांनी विचारले की, ११० केएलपीडी म्हणजे किती लिटर प्रतीदिन उत्पादन होईल आणि ऊस उत्पादकांना काय फायदा मिळेल त्यावर डॉ. संग्राम घुगरे यांनी सांगितले की ११० कीलोलिटर म्हणजे १,१०,००० लिटर प्रति दिन एवढे उत्पादन होईल. दुस-या प्रश्नाविषयी त्यांनी सांगितले की ऊसाचा खर्च जर तो जसाच्या तसा आणला तर आणि ऊसामधील उत्पादन रूपांतर, जेव्हा अल्कोहोल तयार केले जाईल तेव्हा किण्वन प्रक्रीयेपासून कार्बनडायऑक्साईड उत्पादित होईल जे बॉटलिंग करून विकले

जाईल आणि अशा विक्रीमुळे शेतकऱ्यांना ऊसाच्या दराच्या माध्यमातून फायदा होईल आणि हे एक सिध्द केलेले मॉडेल आहे.

- ३) श्री. सुरेश राठोड, लिंबा ता. पाथरी जि. परभणी यांनी सांगितले की, ते प्रकल्पापासून १ कि.मी. अंतरावर राहतात प्रकल्प सल्लागारांनी चांगले तंत्रज्ञान विषद केले आणि किती वायु व जल प्रदूषण शिल्लक राहिल याविषयी विचारले. डॉ. संग्राम घुगरे यांनी सांगितले की, प्रदुषणाला पुर्णपणे बंद केल्या जाऊ शकत नाही पण नियंत्रीत केल्या जावु शकते. त्यांनी प्रदुषण व्यवस्थापनाविषयी विषद केले जर पाणी वापरले तर साखर कारखान्यातून सांडपाणी निर्माण होईल सदर पाण्यावर प्रक्रिया केली जाईल आणि झिरो लिक्विड डिस्चार्ज साध्य केले जाईल. पाणी ताळेबंद (वाटर बॅलन्सशिट) अशा प्रकारे तयार केला आहे की सदर पाणी ३३ टक्के हरित पट्ट्यासाठी वापरले जाईल आणि कोणतेही पाणी कारखाना आवारा बाहेर सोडल्या जाणार नाही. पाणी जमिनीत मुरेल यासाठी पाणी गुणवत्ता निरिक्षण केले जाईल. सदर भागात स्थित असलेल्या ६ ते ७ विहिरीच्या पाण्याचे नमुने दर पंधरवाडा (पंधरा दिवसाला) किंवा महिन्याला घेतले जातील. प्रदुषण नियंत्रण मंडळाचे अधिकारी देखील कारखान्याच्या प्रक्रीयाकृत सांडपाण्याचे नमुने घेतात. आसवनी मधुन निघणारे सांडपाणी ज्याचे पावडर मध्ये रुपांतर केले जाईल आणि सदर सांडपाणी प्रवाहाच्या रुपात वाहणार नाही. निर्माण होणाऱ्या जास्तीच्या सांडपाण्याचा कारखान्यात पुनर्वापर केला जाईल म्हणून साखर कारखान्यासंदर्भात जल प्रदुषणाचा प्रभाव असा असेल की सदर सांडपाणी हरित पट्ट्यासाठी वापरले जाईल. आधी विचारलेल्या प्रश्नांनुसार यांनी वायु गुणवत्ता प्रभाव विषद केलेला आहे. ध्वनी प्रदुषण प्रभाव देखील त्यांनी विषद केलेला आहे. त्यांनी पुढे सांगितले की प्रदुषण किती टक्के कमी होईल या विषयी त्यांनी अभ्यास केला आणि सध्याची स्थिती व कारखाना सुरु झाल्यानंतरची स्थिती या मधील फरक पाहिला जो विद्यमान प्लँटमध्ये ५ ते ७ टक्के आहे आणि जर ते नियंत्रित केले तर साधारणतः २ ते २.५ टक्के असा नाममात्र प्रभाव असेल जे त्यांच्या अहवालामध्ये दिलेले आहे. श्री. राठोड यांनी पुढे ते सदर प्रकल्पापासून ५०० मि. अंतराच्या आत राहतात म्हणून अल्कोहोल/मळी साठविण्यामुळे जर दुर्दैवाने काही घटना घडल्यास किती क्षेत्र प्रभावित होईल याविषयी विचारले त्याला घुगरे यांनी उत्तर दिले की, जर ज्वालाग्रही पदार्थांच्या टाकीचा आकार मोठा असल्यास ज्वालाग्रही पदार्थांचा प्रभाव जास्त असेल. त्यांनी पुढे स्पष्ट केले की, अशा साठवणुकीसाठी एक्सप्लोझीव्ह डिपार्टमेंट भारत सरकार यांची परवानगी आवश्यक आहे. १२५ लि. क्षमतेच्या टाकीचा प्रभाव १०० ते १२५ मि. च्या आता जाणवेल गळती झाल्यास ते टाकीच्या भोवती असलेल्या कुंपणाच्या बाजुला

साठेल व त्याची योग्य प्रकारे विल्हेवाट लावली जाईल जर अल्कोहोलच्या टाकीला आग लागली तर त्यासाठी फोम आणि पावडरवर आधारित स्वयंचलित अग्निशमन यंत्रणा बसवावी लागेल ज्याला आपत्कालीन योजना असे म्हणतात आणि ती मा. जिल्हाधिकारी यांच्या कडून मंजूर करून घेणे आवश्यक आहे.

- ४) श्री सिध्देश्वर गिरी विटा (बु.), ता. पाथरी जि. परभणी येथील रहिवाशी यांनी सांगितले की, प्रकल्प सल्लागारांनी आधी सांगितल्याप्रमाणे प्रस्तावित इथेनॉल कारखान्यातुन निर्माण होणाऱ्या स्पेंट वॉशचे राखेत रुपांतर केल्या जाईल आणि त्याच्या राखेच्या रुपांतरणामध्ये काही तांत्रिक समस्या उदभवल्यास, स्पेंट वॉश आटवायचा व जाळायचा जेणेकरुण त्याचे काही तासातच राखेमध्ये रुपांतर होईल. स्पेंटवॉश वाळविल्यानंतर त्याचे पावडर मध्ये रुपांतर होईल, म्हणून जेव्हा बॉयलर मध्ये समस्या असेल त्यावेळेस ड्रायर कार्यान्वीत असेल. ड्रायर बसविण्याचे कारण हे आहे की, जाळण्या ऐवजी पावडरला प्रथम प्राधान्य आहे. सदर पावडर प्रेसमडसहित शेतात पसरविली जाते, परंतु पावडरचे उत्पादन जास्त झाले आणि जर कुणी ते घेवुन जात नसेल तर कारखाना बंद करावा लागेल. अशा परिस्थितीत स्पेंटवॉश थेट जाळण्यात येईल जाळल्यानंतर प्रमाण कमी होईल म्हणून अशा प्रकारची समस्या उदभवणार नाही. आधी सांगितल्या प्रमाणे खत मंत्रालयाने २२ जून २०२२ रोजी राख विकत घेण्याविषयी अधिसूचना जारी केली आहे. राख खत निर्मितीसाठी दिली जाईल व पावडर शेतकऱ्यांना दिले जाईल.
- ५) श्री. अनिल उत्तमराव पवार लिंबा तांडा ता. पाथरी जि. परभणी यांनी सांगितले की, नविन प्लँट उभारण्यात येत आहे, परंतु विद्यमान प्लँटचे जल प्रदुषण नियंत्रीत झालेले नाही. मग प्रस्तावित प्लँटसाठी नियोजन कसे केले जाईल असे त्यांनी विचारले. डॉ. घुगरे यांनी सांगितले की कुणाकडून जर नविन प्लँट घेतला तर मोकळी जागा उपलब्ध असते, तंत्रज्ञान व नियोजनासाठी पूर्ण स्वातंत्र्य असते. त्यांनी सांगितले की कोणते यंत्र कार्यान्वित आहे ते कसे कार्य करते आणि कोणते बदलावे लागणार हे त्यांना कारखान्याची चाचणी घेतल्या शिवाय माहित होणार नाही, त्यांनी आताच प्रकल्प संचालकांशी चर्चा केली की आसवनीची अंमलबजावणी करतांना साखर कारखान्याच्या कार्यक्षमतेची देखील काळजी घेण्यात येईल आणि त्यानंतर त्याबाबतचा अहवाल प्रदुषण नियंत्रण मंडळ आणि भारत सरकार यांना सादर करणे आवश्यक आहे. त्यांनी तक्रारीची दखल घेण्याकरीता व त्यांचे निराकरण करण्यासाठी कारखाना व्यवस्थापनातील तीन ते चार व्यक्ती, संचालक, एक सल्लागार, संबंधीत ग्रामपंचायतीमधील ग्रामसेवक किंवा गावातील सुशिक्षित तरुण यांचा समावेश

असलेली निवारण समिती गठीत करतील. आपले सर्व प्रश्न सुसंवादातून सोडवू कारण तक्रार करणे सोपे आहे परंतु तक्रारीचे निवारण करणे आवश्यक आहे. जरी पवार यांच्या शेतात विहिर असेल आणि त्यासाठी नमुना घेतला नसेल तर प्रोटोकॉल नुसार पुढील सहा महिन्यांच्या काळात ५०, ६०, ७० कि.मि. क्षेत्रात स्थित असलेल्या विहिरीच्या पाण्याचे नमुने घेतले जातील आणि नंतर ते श्री अनिल पवार यांच्याशी संवाद साधतील जो त्यासाठी एक चांगला उपाय असू शकेल असे त्यांनी सांगितले. श्री. पवार यांनी पुढे सांगितले की, पाच शेतकऱ्यांचे नुकसान झाले आहे. मे. योगेश्वरी शुगर इंडस्ट्रिज प्रा.लि. यांना त्यांच्या कडून अर्ज सुध्दा देण्यात आलेला आहे. परंतु कर्मचारी कामात एवढे व्यस्त असतात की त्यांनी योग्य उत्तर दिलेले नाही आणि सामान्य शेतकऱ्यांना आत्महत्या करण्याकरीता हे कारण आहे. श्री. पवार यांनी पुढे सांगितले की उभारण्यात येणारा नविन प्लँट चांगला आहे जी सामान्य लोकांसाठी चांगली बाब आहे, परंतु काही शेतकरी आहेत जे कारखान्याचा जवळपास शेती करतात आणि मागील पाच वर्षांपासून १० एकर शेती खराब झालेली आहे, आणि कारखाना प्राधिकारणाकडून त्यांना एकही उत्तर प्राप्त झालेली नाही, मग यासाठी काय केले पाहिजे आणि सदर शेतकऱ्यांनी काय केले पाहिजे, त्यावर डॉ. घोगरे यांनी सांगितले की आज ते एकात्मिक विकास करीत आहे व झिरो लिक्विड डिस्चार्ज साध्य करतील. पत्राच्या उत्तरा विषयी ते संचालकांशी बोलतील. आपण येथे समस्या सोडविण्यासाठी आलेलो आहेत संचालकांनी श्री. पवार यांच्या तक्रारीची दखल घेतलेली आहे आणि संचालकांच्या वतीने त्यांना भेटून सदर समस्या/मुद्दाबाबत चर्चा करण्याचे त्यांना आश्वासन दिले. श्री. पवार यांनी सांगितले की, व्यवस्थापकीय संचालक योग्य प्रकारे लक्ष देत नाहीत आणि सदर शेतकऱ्यांनी आत्महत्या करण्याची वेळ आली आहे, म्हणून त्यासाठी व्यवस्थापकीय संचालक/मालक यांनी उत्तर द्यावे, कारण कारखान्याच्या अधिकाऱ्यांवर विश्वास नाही. त्यावर श्री. श्रीपाद कुलकर्णी, उप-प्रादेशिक अधिकारी म.प्र.नि.मंडळ परभणी तथा जाहिर लोकसुनावणी समितीचे समन्वयक यांनी श्री. पवार यांना त्यांची जर काही तक्रार असेल तर ती म.प्र.नि. मंडळाकडे द्यावी त्याची दखल घेतल्या जाईल त्यावर योग्य ती कारवाई करण्यात येईल. त्यावर श्री. पवार यांनी सांगितले की त्यांनी त्यांची तक्रार कारखान्याला दिलेली आहे आणि त्यांनी वारंवार आग्रह केला की संचालक यांनी उत्तर द्यावे, अन्यथा त्यांना तीन मुली आहेत व ते सर्व आत्महत्या करतील, त्यावर श्री. महेश वडदकर, अतिरिक्त जिल्हादंडाधिकारी, परभणी तथा जाहिर लोक सुनावणी समितीचे अध्यक्ष यांनी सांगितले की, जिल्हाधिकारी कार्यालयाकडून त्यांच्या तक्रारीची दखल घेण्यात येईल, परंतु

श्री.पवार यांनी पुन्हा सांगितले की, त्यांना शासकीय आणि निमशासकीय अधिकाऱ्यांवर विश्वास नाही, त्यावर श्री. वडदकर यांनी स्पष्ट केले की, कारखाना जर काही उल्लंघन करित असेल तर शासकीय अधिकारीच नियमाप्रमाणे कारखान्याविरुद्ध कारवाई करू शकतील म्हणून श्री. पवार यांच्या कारखान्या विरुद्धच्या तक्रारीचे कागदपत्रे देण्याबाबत विनंती केली आणि सदर तक्रारीची दखल घेवुन ते म.प्र.नि.मंडळ च्या अधिकाऱ्यांमार्फत चौकशी करतील आणि जर कारखाना दोषी आढळला तर त्याच्या विरुद्ध आवश्यक ती कारवाई केली जाईल. श्री. पवार यांची जी काही समस्या आहे ती बरोबर/दुरुस्त करण्यासाठी कारखान्यास आदेशित करण्यात येईल आदेश जारी करण्यात येतील श्री. पवार यांनी पुढे सांगितले की, त्यांचे मत्स्यपालन, लागवड केलेले आंब्याची झाडे उधवस्त झाले, म्हणून त्यांची कारखान्याचे एम.डी. आणि संचालक साहेबांनी त्यांचे शेत पाहण्यासाठी येण्याचे विनंती केली जेणे करुन ते त्यांची दखल घेतील श्री. पवार यांनी सांगितले की, व्यवस्थापन प्लॅट उभारेल, हजारो लोकांना रोजगार देईल परंतु शेतात काहीही नसल्यामुळे शेतकरी काय खातील, असे त्यांनी विचारले. पुढे त्यांनी सांगितले की, त्यांना तीन मुली आहेत व ते ०५/०९/२०२२ कारखान्याच्या गेट समोर आत्महत्या करतील, त्यांना कुणाचा पाठिंबा नाही आणि त्यांना राजकारणात रस नाही. डॉ. घुगरे यांनी श्री. पवार यांना सांगितले की, संचालक व्यक्तिशः दखल घेत आहेत. परंतु श्री. पवार यांनी त्यांचे बोलणे चालुच ठेवले, त्यावर श्री. वडदकर यांनी त्यांना त्यांचे कागदपत्रे देण्या विषयी विनंती केली जेणे करुन ते त्यांची दखल घेतील परंतु श्री पवार यांनी तक्रारीसंबंधी कागदपत्रे किंवा कुठलेही पत्रव्यवहार सुनावणीदरम्यान सादर केले नाहीत.

श्री. वडदकर यांनी अजुन कुणाची काही तक्रार आहे काय असे विचारले आणि सांगितले की, सर्व उपस्थित सहभागीच्या वतीने त्यांचे स्वतःचे काही प्रश्न आहेत.

- ६) त्यानंतर श्री. सुनंदा रेड्डी तेलंगणा राज्य येथील पर्यावरण वादी यांनी सांगितले की, ते पर्यावरणवादी आहेत आणि कारखान्यास त्यांच्या शुभेच्छा व समर्थन आहे. त्यांच्या मते बरोजगारी समाजासाठी मोठे प्रदुषण आहे. हवा, पाणी जमिन प्रदुषण कोणत्याही टप्प्यामध्ये नियंत्रीत केल्या जाऊ शकते. साधारणपणे प्रदुषणासाठीचे किटकनाकशके, खते, वाहतुक, प्लॉस्टिक इत्यादी प्रमुख घटक आहेत. परंतु आपण आरोग्याला धोका होण्यास कारखान्याला दोष देतो. भारतामध्ये कारखाना साईटवर फक्त १० ते १५ टक्के राहत आहेत परंतु आरोग्यास धोका होण्यास कारखान्याला संपूर्ण दोष देणे बरोबर नाही कारण ते रोजगार प्रदान करित आहेत तसेच ते सरकारला करही देतात. त्यांनी सांगितले की, जाहिर लोक सुनावणी ९० दिवसांच्या आत होण्यासाठी कृपया वेळ

मर्यादित करावी अशी ते पर्यावरण मंत्रालयास व्यक्तिशः विनंती करतात, कारण साधारणपणे जाहिर लोक सुनावणी प्रक्रियेस २ ते ३ वर्षे लागतात. रोजगारास २ ते ३ वर्षांसाठी विलंब होतो. त्यांनी पुन्हा एकदा औद्योगिक विकासाला शुभेच्छा आणि समर्थन देत सांगितले की भारतात दरवर्षी साधारणतः १ कोटी लोक रोजगारासाठी बाजारात येतात आणि साधारणतः फक्त ५ ते ६ लाख लोकांना सरकारी रोजगारामध्ये नाव आहे परंतु साधारणतः ९५ टक्के लोक औद्योगिक क्षेत्रावर अवलंबून आहे. म्हणून, कारखान्याला जाहिर लोक सुनावणी पासून सुट द्यावी अशी त्याची पर्यावरण मंत्रालयास विनंती आहे. त्यांनी सांगितले की, पर्यावरण सल्लागार ज्यांनी तपशीलवार इआयए अहवाल तयार केला त्यांचे ते अभिनंदन करतात आणि पुन्हा एकदा सदर कारखान्यास त्यांनी त्यांच्या शुभेच्छा दिल्या.

- ७) सिमा योगेश पाटील लिंबा तांडा ता. पाथरी जि. परभणी येथील रहिवाशी यांनी विचारले की प्रस्तावित प्रकल्पामुळे आजुबाजूच्या भागातील लोकांना काय फायदा मिळू शकेल त्यावर डॉ. घुगरे यांनी सांगितले की, चांगला प्रश्न विचारला आहे. फायदा वेगवेगळ्या प्रकारचा असू शकतो, म्हणजे श्री रेड्डी यांनी सांगितल्याप्रमाणे पहिला फायदा रोजगाराचा आहे, दुसरा महत्वाचा फायदा हा आहे की कारखाना विकसित होत असतांना ४०० ते ५०० लोकांचा फक्त रोजगारच मिळत नाही तर ५०० कुटूंबाचा उदरनिर्वाह देखील त्यांच्यावर अवलंबून असतो. त्यावर श्री. वडदकर यांनी सदर प्रश्न विस्तृत प्रमाणावर विषद करण्यास विनंती केली कारण विद्यमान कारखान्याचा फायदा रोजगार इ. सर्वांना माहित आहे, प्रस्तावित उभारणी नंतर ऊस देणारे शेतकरी वेगळे आहेत. परंतु ५ ते १० कि.मी. परिसरातील शेतकरी मजुर, दुकानदार, इत्यादींना त्यांच्या आर्थिक स्तर आणि सध्याच्या स्थिती व्यतिरिक्त त्यांना प्रत्यक्ष काय दिसेल या विषयी विस्तृत चित्र दाखविणे गरजेचे आहे. डॉ. घुगरे यांनी सांगितले की, सर्व प्रथम प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष रोजगार आहे. कारखान्यात काम करणाऱ्या कामागारा व्यतिरिक्त, कारखान्याच्या आजुबाजूच्या गावातील ३ ते ४ लक्ष लोक असतात कारखान्या जवळील लोकांना त्रास तसेच फायदाही होतो. दुसरे असे की कारखान्याच्या आजू बाजूच्या परिसरात मानवी वस्त्या वाढतात ज्यामध्ये विविध दुकाने उघडली जातात त्यामुळे लोकांची ये-जा वाढेल आणि कारखान्याच्या दैनंदिन गरजा अशा भागातून उपलब्ध होतील. तिसरी महत्वाची बाब ही आहे की कारखाना हे एक मोठे व्यासपीठ आहे आणि सामाजिक बांधीलकी अंतर्गत त्यांना पाणी पुरवठा, शाळांचे मजबुतीकरण, १० ते १५ कि.मी. च्या लाभक्षेत्रातील प्राथमिक आरोग्य केंद्राना मदत यासाठी त्यांना एकुण भांडवली गुंतवणुकीच्या साधारणतः २.५ टक्के रक्कम खर्च

करावी लागते. त्यासाठी ते अंतिम इआयए अहवालात ठोस तरतुदींचा समावेश करतील. श्री. वडदकर यांनी सांगितले की, साधारणतः ३०० लोक येथे राहण्यासाठी येतील त्यांच्या दैनंदिन गरजासाठी नविन दुकान/आस्थापना इत्यादी उघडतील हा एक फायदा असेल. अन्य फायदा हा वाहनांच्या संख्येमधील मधील वाढ असेल. सामग्रीच्या वाहतुकीसाठी किती वाहने वाढतील असे विचारले. त्यावर डॉ. घुगरे यांनी सांगितले की विद्यमान प्लॅटमधील संख्या वगळून साधारणतः नविन ४५० ते ५०० वाहने वाढतील. श्री. वडदकर यांनी पुढे विचारले की, कारखान्यासाठी ज्वारी, हायब्रीड, मका इत्यादीचे गरज किती असेल. डॉ. घुगरे यांनी सांगितले कि उत्पादनाच्या क्षमतेनुसार ४०० टन प्रतिदिन इतकी धान्याची गरज असेल व त्याद्वारे शेतकऱ्यांना अधिक फायदा मिळेल.

- ८) श्री मंकाजी शिंदे रा.लिंबा ता. पाथरी जि. परभणी यांनी प्रस्तावित प्रकल्पामुळे होणाऱ्या त्रासांविषयी विचारले. त्यावर डॉ. घुगरे यांनी सांगितले की, आत्ताच मा. अध्यक्ष यांनी वासाच्या समस्येविषयी सांगितले आणि जल वायु ध्वनी प्रदुषण इत्यादीच्या तपाशिलाबाबत याआधीच उत्तर दिलेले असल्याचे सांगितले.
- ९) श्री. महेश वडदकर अतिरिक्त जिल्हाधिकारी परभणी तथा जाहिर लोक सुनावणी समितीचे अध्यक्ष यांनी सांगितले की, विद्यमान कारखान्यामुळे वेगवेगळ्या प्रकारचे प्रत्यक्ष अप्रत्यक्षपणे प्रदुषण होते आणि प्रस्तावित प्रकल्प सुरु झाल्यानंतर सुद्धा काही प्रमाणात प्रदुषण होईल म्हणून त्यांनी या दोन्ही मधील फरक विस्तृतपणे विषद करण्यासाठी विनंती केली डॉ. घुगरे यांनी सांगितले की आसवनी संदर्भात ते नविन तंत्रज्ञान स्थापित करतील त्यांनी जुन्या पध्दतीचा साखर कारखाना विकत घेतलेला आहे. ज्या मध्ये त्यांनी सुधारणा केलेली आहे. साखर कारखान्यासाठी पाणी वापरताना पुष्कळ समस्या असतात आणि साठवण व्यवस्था नसल्यामुळे जास्तीचे कंडेन्सेट कुठेही सोडून दिल्या जाते, परंतु आता संपूर्ण कंडेन्सेट असवणीत पाठविले जाईल त्यामुळे पाण्याची गरज भागविली जाईल आणि त्यांना बाहेरून पाणी घ्यावे लागणार नाही कारण कंडेन्सेट पाण्यावर कंडेन्सेट पॉलीशिंग युनिटमध्ये प्रक्रिया केली जाईल आणि त्यासाठी साधारण रु. ३.५० ते ४.०० कोटी खर्च करण्यात येईल आणि नंतर सदर पाणी आसवनीमध्ये प्रकल्पामध्ये वापरले जाईल आणि सदर पाण्याची समस्या सोडविल्या जाईल. दुसरी बाब त्यांनी सांगितले ती अशी आहे की, साखर कारखान्याकडे बॉयलरला वेट स्क्रबर आहे जे जुने तंत्रज्ञान आहे ते इएसपीने बदलले जाईल. त्यामुळे राखेची समस्या कमी होईल.



१०)श्री. संतोष दळवे, सासन (बु.) ता. पाथरी जि. परभणी यांनी विचारले की, सदर प्रकल्प केंव्हा पूर्ण होईल आणि केंव्हा सुरु होईल त्यावर डॉ. घुगरे यांनी सांगितले की प्रकल्पाच्या बांधकाम टप्प्यादरम्यान त्यांना स्थानिक मजुर (कुशल, अर्धकुशल आणि अकुशल) आणि सक्षम व कार्यक्षम कंत्राटदार लागतील, जो एक महत्वाचा मुद्दा आहे आणि पर्यावरण विषयक मंजूरी प्राप्त झाल्यानंतर प्रकल्प पूर्ण होण्यास आणि सुरु होण्यास साधारणतः १२ महिन्यांचा कालावधी लागेल.

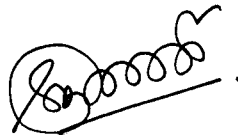
श्री. महेश वडदकर अतिरिक्त जिल्हा दंडाधिकारी, परभणी तथा जाहिर लोक सुनावणी समितीचे अध्यक्ष यांनी सांगितले प्रकल्पासाठी ज्यांची जमीन अधिग्रहित केलेली आहे, त्यांना सदर प्रकल्पामध्ये रोजगारासाठी प्राधान्य द्यावे व त्यासाठी ठराविक धोरण ठरवावे अशी त्यांनी प्रकल्पाच्या व्यवस्थापकिय संचालकांना विनंती केली. त्यांनी पुढे सांगितले की, पर्यावरण विषयक मंजूरीसाठी आज येथे सभा घेण्यात येत आहे. ज्यामध्ये प्रकल्प सर्व प्रकारचे प्रदुषण त्यावर करण्यात येणारे उपाय या संबंधीचा तपशील निषद केला. परंतु आधी सांगितल्या प्रमाणे काही कारणांमुळे किंवा जानुनबुजून किंवा काही तांत्रिक अडचणी मुळे जर कारखान्याने त्याचे पालन केले नाही तर कारखाना जल प्रदुषण, वायु प्रदुषण, वासाचा उपद्रव, ध्वनी प्रदुषण राखेचे उत्सर्जन इ. नियंत्रित करू शकला नाही तर मग जाहिर लोक सुनावणी समितीचे अध्यक्ष या नात्याने यांनी काय कारवाई करण्यात येवू शकेल आणि त्यासाठीची कार्यपध्दती याबाबत स्पष्ट करावे असे म.प्र.नि. मंडळाच्या अधिकाऱ्यांना विचारले. श्री. श्रीपाद कुलकर्णी, उप-प्रादेशिक अधिकारी मंडळ, परभणी तथा जाहिर लोक सुनावणी समितीचे समन्वयक यांनी सांगितले की, प्रदुषण नियंत्रण यंत्रणेचे संनियंत्रण ही महत्वाची बाब आहे. कारण कारखान्याने बसविलेल्या प्रदुषण नियंत्रण यंत्रणा कार्यक्षमतेने चालतात की नाही हे पाहण्यासाठी मॉनिटरिंग आवश्यक आहे. तांत्रिक सल्लागारांनी सांगितल्याप्रमाणे मॅनिटरिंग तीन स्तरावर केले जाते. ओसीइएमएस (ऑनलाईन कंटिन्युअस इंमिशन मॉनिटरिंग सिस्टीम) स्थापित करणे बंधनकारक आहे. त्यामुळे सीपीसीबी आणि एमपीसीबी ला ऑनलाईन निष्कर्ष दिसतात आणि जर उत्सर्जन प्रदुषण मानके ओलांडत आहे असे दिसल्यास त्याची दखल घेऊन ताबडतोब कारवाई करण्यात येते. दुसरे, जल आणि वायु गुणवत्ता एमपीएबी कडून नियमितपणे तपासली जाते आणि तिसरे हे आहे की, कारखान्याला देखील एमओइएफसीसी मान्यता असलेल्या प्रयोगशाळेकडून मासिक तपासणी करावी लागते आणि यानंतर सुध्दा प्रदुषण आढळत असल्यास मप्रनि मंडळाच्या अंमलबजावणी धोरणानुसार कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात येईल. गरज भासल्यास, प्रस्तावित / अंतरिम निर्देश

देण्यात येतील जर निर्देशाचे पालन केले नाही तर कारखाना बंद करण्याचे निर्देश देण्यात येतात. पुढे प्रयावरण भरपाई वसूल केल्या जाऊ शकते आणि महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळातर्फे खटला देखील दाखल केल्या जाऊ शकतो.

या नंतर श्री. वडदकर यांनी यांगितले की, सर्व प्रश्न संपलेले आहेत आणि कोणी सरपंच/उपसरपंच उपस्थित आहेत का असे विचारले. श्री. विजय पवार, सरपंच, आनंदनगर, ता. पाथरी जि. परभणी यांनी सांगितले की ते व्यवस्थापनाचे आभारी आहेत. कारण त्यांनी (व्यवस्थापकाने) यांनी लिंबा तसेच सदर परिसरातील लोकांना रोजगार उपलब्ध करून दिला आहे. श्री. वडदकर यांनी अन्य गावांचे सरपंच/उप-सरपंच उपस्थित आहेत का असे पुन्हा विचारले आणि पुढे सांगितले की, जाहिर लोक सुनावणीस उपस्थित असले ह्या सर्व नागरिकांना ते आवाहन करतात की कारखाना उभारतांना आपण सर्वांना थोडा त्रास घ्यावा लागेल म्हणून कारखान्यास सर्वांनी सहकार्य करावे हे अपेक्षित आहे. मानकांचे पालन करणे ही कारखान्याची कायदेशीर जबाबदारी आहे. परंतू लोकांनी कारखान्यास मजुर, सामग्री देवून व शेतीमध्ये पिके वाढवून तसेच आजूबाजूच्या परिसरातील लोकांचा सहभाग देऊन सहकार्य करावे. ज्यामुळे कारखान्याबद्दलचा लोकांचा दृष्टिकोन बदलतो.

त्यानंतर श्रीपाद कुलकर्णी यांनी जाहिर लोक सुनावणीचे अध्यक्ष यांच्या परवानगीने सर्व सावर्जनिक सहभागीचे आभार मानून सदर जाहिर लोक सुनावणी संपन्न झाल्याचे घोषित केले. सदर प्रकल्पा संबंधी इमेलद्वारे प्राप्त झालेल्या सुचनांच्या प्रती परिशिष्ट-१ म्हणून संलग्न केल्या आहेत.

शेवटी अध्यक्षाचे आभार मानून जाहिर लोक सुनावणी संपन्न झाली.

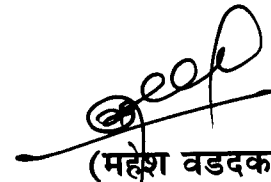


(श्रीपाद कुलकर्णी)

उप-प्रादेशिक अधिकारी

म.प्र.नि. मंडळ, परभणी तथा

समन्वयक जाहिर लोकसुनावणी समिती



(महेश वडदकर)

अतिरिक्त जिल्हादंडाधिकारी,

परभणी तथा

अध्यक्ष जाहिर लोकसुनावणी समिती

